

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt slöjdläraren Lars Hansson Bergs änka Paulina Berg, född Johansson; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Clason.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Clason anför härefter:

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning har Paulina Berg, född Johansson, änka efter slöjdläraren vid Göteborgs folkskolor Lars Hansson Berg, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte bevilja henne pension eller understöd av statsmedel med belopp, som kunde synas skäligt.

Som stöd för denna sin ansökning har sökanden anfört följande. Hennes mans frånfälle hade inträffat den 18 augusti 1921. Därest hans död infallit före den 1 januari 1920, skulle enligt kap. IV punkt 8 i övergångsstadgandena till gällande reglemente för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. en pension tillkommit henne å 300 kronor, vartill hade kommit 90 kronor i pensionstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1922, och om döds-

*Pension åt
slöjdläraren
Lars Hans-
son Bergs
änka Paulina
Berg, född
Johansson.*

fallet ägt rum efter den 1 januari 1922, från vilken dag slöjdläraryrket i Göteborg blivit reglerade, hade hon ägt rätt till pension enligt nyssberörda reglemente. Slutligen har sökanden — som enligt ett ansökningen bifogat åldersbetyg är född den 19 mars 1864 — upplyst, att hon saknade alla möjligheter att själv förvärva medel till sitt uppehälle.

Göteborgs allmänna folkskolestyrelse har till alla delar vitsordat vad sökanden anfört rörande anledningen till att hon ej ägde rätt till pension av statsmedel ävensom beträffande sökandens utkomstmöjligheter.

Slöjdlärare Berg var född den 17 mars 1856 och anställdes som slöjdlärare vid Göteborgs folkskolor den 1 oktober 1891. Då allenast omständigheter, över vilka varken sökandens avlidne man eller sökanden själv kunnat råda, försatt sökanden i den undantagsställning, att statspension författningsenligt ej tillkommer henne, och hon ej heller äger åtnjuta pension av kommunala medel, finner folkskolestyrelsen synnerligen ömmande förhållanden föreligga och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte bifalla ansökningen.

På grund av remiss har *skolöverstyrelsen* den 20 februari 1924 avgivit utlåtande i ärendet. Överstyrelsen har tillstyrkt ansökningen och därvid anfört bland annat följande:

Före år 1920, då det nu gällande reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. trädde i kraft, voro de lärare i slöjd, vilka erhöles minst samma avlöning, som författningsenligt tillkomme småskollärare, berättigade till delägarskap i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. Sökandens make har också begagnat sig av denna rätt. Möjlighet till familjepensionering var däremot före det nuvarande pensionsreglementets tillkomst icke beredd för småskollärare och de med dem jämställda slöjdlärarna. Med anledning härav gjordes under åren 1917—1919 ett stort antal framställningar till riksdagen såväl genom propositioner av Kungl. Maj:t som i motioner om beredande av pensioner å i regel 300 kronor åt änkor efter småskollärare, vilka framställningar så gott som undantagslöst bifölls av riksdagen. I syfte att befria riksdagen från den ständigt återkommande handläggningen av ärenden angående pensioner åt efterlevande efter folk- och småskollärare, föreslogs i proposition nr 336 till 1919 års riksdag angående ombildning av vissa pensions- och ålderdomsunderstödsanstalter till ovannämnda statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., under punkt 8 i övergångsbestämmelserna till kap. IV om särskilda bestämmelser angående folkskollärare m. fl., en bestämmelse av följande lydelse: »Efterlevande efter den, som icke varit delägare i folkskollärares änke- och pupillkassa och som avlidit före den 1 januari 1920 och vid sin död innehade anställning som lärare med full tjänstgöring vid av skoldistrikt inrättad folkskola eller pension från folkskollärares pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, må, om de styrka sig vara i behövande omständigheter, av pensionsanstaltens styrelse förklaras berättigad till pension, som beräknas enligt kap. III § 3 mom. 2, och ett familjepensionsunderlag av 300 kronor.» Denna bestämmelse antogs av riksdagen och återfinnes, med en ändring allenast beträffande paragrafhänvisningen, i gällande reglemente.

På grund av innehållet i § 5 av reglementet, att därest för befattning, som i reglementet avses, minimiårsavlöningen ej fastställts i författning, reglementet icke vore gällande för densamma, med mindre befattningen, på

sätt särskilt stadgas, reglerats och pensionsanstalten bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt för innehavaren, har emellertid pensionsreglementet ej blivit tillämpligt å bland andra slöjd-lärare utan föregående reglering och godkännande, vilket medfört, att vid dödsfall, som inträffat under tiden från och med den 1 januari 1920, tills vederbörande tjänst blir reglerad och godkänd, familjepension icke kan beredas vare sig enligt reglementets reguljära bestämmelser eller enligt bestämmelsen i mom. 8 av övergångsbestämmelserna till kap. IV. Det föreliggande fallet är just av dylik art.

Att döma av vad som beträffande ifrågavarande övergångsbestämmelser anförts å sid. 89 och följande i berörda proposition nr 336, torde det ha avsetts att genom föreskrift i mom. 8 av övergångsbestämmelserna bereda pension åt samtliga behövande änkor och barn efter sådana lärare vid folk- och småskolor, som ej voro delägare i pensionsanstaltens änke- och pupillkassa och vilka på grund härav icke kunde få familjepension enligt det nya reglementet. Det synes endast vara ett förbiseende av den omständigheten, att på grund av den i § 5 påbudna regleringen för det förhållandevis ringa antalet övningslärartjänster viss tid med nödvändighet måste förflyta, tills ifrågavarande befattningar bleve förenade med pensionsrätt i den nya pensionsanstalten, som gjort att tiden i punkt 8 av övergångsbestämmelserna fixerats till den 1 januari 1920.

I ett den 27 februari 1924 avgivet utlåtande har jämväl *statskontoret* tillstyrkt ansökningen.

Slutligen har *styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.* den 8 mars 1924 i ärendet avgivit infortrat utlåtande och därvid tillstyrkt, att åt sökanden måtte utverkas rättighet att, med analog tillämpning av mom. 8 i övergångsstadgandena till kap. IV i anstaltens reglemente, från anstalten åtnjuta en årlig pension å 300 kronor från och med månaden näst efter den, under vilken hennes man avlidit, således från och med september månad 1921, eller, om detta icke ansåges böra skäligen ifrågakomma, från och med januari 1924.

Den i ärendet lämnade utredningen synes giva vid handen, att det aldrig varit avsikten att utesluta behövande efterlevande av den kategori, som sökanden tillhör, från möjligheten att erhålla pension enligt punkten 8 i övergångsstadgandena till kap. IV i pensionsanstaltens reglemente. Såsom skolöverstyrelsen framhållit torde vid berörda stadgandes avfattande hava förbisetts, att för den grupp av övningslärare, sökandens avlidne man tillhörde, delaktighet i anstalten icke utan vidare inträdde med reglementets ikraftträdande den 1 januari 1920 utan, på grund av bestämmelserna i § 5 av reglementet, först med vederbörande befattnings reglerande och förenande med pensionsrätt. Då nu sökandens man avlidit efter sagda dag men före befattningens reglerande befinner sig sökanden materiellt sett i samma ställning som de efterlevande, varom punkten 8 talar, men kan med hänsyn till den där fastställda tidsgränsen icke komma i åtnjutande av pensionsförmån. Det synes mig vid sådant förhållande vara en gärd av billig-

Departementschefen.

het, att sökanden även i rättsligt hänseende likställes med bemälda efterlevande och tillfälle alltså beredes henne att erhålla pension enligt åberopade punkt 8 i övergångsbestämmelserna. Den pension, som kan komma att tillerkännas henne, torde böra utgå från och med månaden näst efter den, under vilken hennes man avlidit, således från och med september 1921.

För beredande av nu angivna förmån åt sökanden torde det vara nödvändigt att inhämta riksdagens medgivande.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att framlidne slöjdläraren vid Göteborgs folkskolor Lars Hansson Bergs änka Paulina Berg, född Johansson, må, utan hinder därav att Berg avlidit först efter ingången av år 1920, från och med september 1921 tillerkännas pension enligt stadgandet i punkten 8 av övergångsbestämmelserna till kap. IV i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.